עלון שבועי

נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

גליון 390 שנה ז' פרשת יתרו תש"פ

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: בביאור שישראל גנבו דעת עליון באמירת נעשה ונשמע

"אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" (כ', ב')

על פסוק זה מובא במדרש פליאה: "בשעה שאמר הקב"ה: אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, פתח משה ואמר: 'ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שלא עשני גוי'".

ויש להבין מה הקשר בין הדברים.

כדי ליישב קושיה זו, יש להקדים שאלה נוספת. בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"א) מובא: זרח הקב"ה ובא מהר סיני ונגלה על בני עשו שנאמר "ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו", ואין שעיר אלא בני עשו שנאמר "וישב עשו בהר שעיר". אמר להם הקב"ה: מקבלים אתם עליכם את התורה? אמרו לו: ומה כתוב בה? אמר להם: "לא תרצח". אמרו לו: אין אנו יכולין לעזוב את הדבר שבירך יצחק את עשו שאמר לו: "ועל חרבך תחיה". ומשם חזר ונגלה על בני ישמעאל שנאמר "הופיע מהר פארן" ואין פארן אלא בני ישמעאל שנאמר "במדבר פארן". אמר להם הקב"ה: מקבלים אתם את התורה? אמרו לו: ומה כתוב בה? אמר להם: "לא תגנוב". אמרו לו: אין אנו יכולין לעזוב את הדבר שעשו אבותינו שגנבו את יוסף והורידוהו למצרים שנאמר "כי גונוב גונבתי מארץ העברים". ומשם שלח מלאכים לכל אומות העולם, אמר להם אתם מקבלים עליכם את התורה? אמרו לו: ומה כתיב בה? אמר להם: "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", אמרו לו: אנו רואין שאין אנו יכולין להניח דת אבותינו שעבדו את האלילים אלא תן תורתך לעמך, שנאמר "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום". ומשם חזר ונגלה על בני ישראל שנאמר "ואתא מרבבות קדש" ואין "רבבות" אלא ישראל שנאמר "ובנוחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל". ע"כ.

ונשאלת השאלה: מדוע אכן עם ישראל בשונה מאומות העולם הסכימו לקבל את התורה הקדושה?

הילקוט שמעוני בתהילים (פרק ע"ח רמז תת"כ) - על הפסוק (שם פסוק ל"ו) "וַיְפַתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשׁוֹנָם יְכַזְּבוּ לוֹ. וְלִבָּם לֹא נָכוֹן עִמּוֹ וְלֹא נֶאֶמְנוּ בִּבְרִיתוֹ" מפרש זאת על זמן מתן תורה וז"ל: מצינו כשהיו ישראל עומדים על הר סיני בקשו לגנוב דעת עליון, שנאמר "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע", כביכול אמר לו: מי יתן והיה לבבם זה להם, שלא תאמר אין הכל גלוי לפניו, תלמוד לומר "ויפתוהו בפיהם וגו'", אעפ"כ "והוא רחום יכפר עון" ואומר "כסף סיגים מצופה על חרש שפתים דולקים ולב רע". ע"כ.

והמקור לכך הוא במכילתא פרשת משפטים (כב, ג) שמציין שם "שבעה גנבים הם" ואחד מהם: וכן מצינו באבותינו כשעמדו על הר סיני ביקשו לגנוב דעת העליונה. שנאמר "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע" כביכול. ונגנב לב הקב"ה בידן, שנאמר "מי יתן והיה לבבם זה להם" (דברים ה).

והרי זה דבר פלא, וכי עם ישראל באמירתם "נעשה ונשמע" רצו לגנוב דעת עליון? וכי כוונתם לא היתה טהורה?

את הדברים מסביר החידושי הרי"ם (שבת תשובה) שהענין הוא, שלשון "פיתוי" הוא על מי שמשתוקק ומצפה מאוד לאיזה דבר שביד חבירו, ומחמת גודל ההשתוקקות משתדל בתחבולות שונות לפתות את חבירו שימלא את שאלתו, עד שמגודל התשוקה שכיח שיבטיח לחבירו בעד הדבר המבוקש כל מיני הבטחות שבעולם, וכמעט שאינו מעלה על לבו אם יוכל לקיים מה שהבטיח, וזה מעיד על גודל כסיפתו ותשוקתו אל הדבר, ועל ענין כזה נופל לשון "פיתוי" בלשון הקודש.

וכך היה במעמד הר סיני, שמחמת גודל התלהבותם ותשוקתם לתורה, הקדימו נעשה לנשמע, וזה נקרא "פיתוי". והתשוקה והכוסף ההוא לא נקרא דבר של קיימא, כי לא לעולם ישארו בבחינה זו. עכ"ד.

ויש להוסיף על דבריו את דברי רש"י בסנהדרין (עו:) על הפסוק: "לְמַעַן סְפוֹת הָרָוָה אֶת הַצְּמָאָה". וז"ל: הרוה - נכרים ששבעים ואינן צמאין ליוצרם, צמאה זו כנסת ישראל שצמאה ותאיבה ליראת יוצרה ולקיים מצוות. עכ"ל.

על פי דבריו יש לומר, כי כאשר הקב"ה בא לאומות העולם ושאלן אם ירצו לקבל את התורה, התבוננו בה וראו שלא יוכלו לעמוד בכך ומיד סרבו והלכו. אולם עם ישראל, על אף שהתבוננו בתורה והבינו שאינם יכולים לקיימה בשלימות, אולם הצימאון וההשתוקקות לקבלה, גרם להם לגנוב דעת עליון ולומר "נעשה ונשמע".

בזה נבוא ונבאר את ה"מדרש פליאה", שבנתינת התורה אמר משה רבינו את הברכה: "שלא עשני גוי", כי אם היינו כגויים שאינם משתוקקים לקיים מצוות, הרי שגם אנחנו היינו מוותרים על התורה הקדושה, ומפסידים אותה.

בזה נבאר את דברי הירושלמי (תענית פ"ד ה"ה), רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן, הלוחות היו אורכן ששה טפחים ורוחבן שלשה והיה משה תפיש בטפחיים והקב"ה בטפחיים וטפחיים ריוח באמצע. כיון שעשו ישראל אותו מעשה, ביקש הקב"ה לחוטפן מידו של משה, וגברה ידו של משה וחטפן ממנו, הוא שהכתוב משבחו בסוף ואומר "ולכל היד החזקה" - יהא שלמא על ידה דגברת עליה מינאי. ע"כ.

ויש לומר, כי במעשה העגל נתגלה שאין אמירת "נעשה ונשמע" נכונה, ואינם ראויים לקבל את לוחות הברית. אולם משה רבינו חטף את לוחות הברית מהקב"ה, כמעשה גניבה, שבזה גילה את גודל ההשתוקקות של עם ישראל לקיים את התורה גם אם לא יצליחו לקיימה בשלימות.

במוצאי שבת הקרוב יתקיים שיעור מפי הרב איתי בן אהרון שליט"א בבית הכנסת בית אל רחוב דרך לוד 200 תל אביב

בשעה 8:00 בערב. בנושא: אסטרולוגיה ביהדות.

ביום שני כ"ב שבט יתקיים שיעור מפי הרב איתי בן אהרון שליט"א במושב נהורא חבל לכיש בבית הכנסת האר"י בשעה 18:30.

הציבור הקדוש מוזמן.